

Cuprins

Scriitor în comunism.....	7
O introducere	7
Începuturile	9
Copilăria unui viitor scriitor în comunism.....	25
Tineretea unui viitor scriitor în comunism.....	91
Nichita	173
Iadeș cu Nichita. Sfârșit de poveste.....	242
Marin Preda.....	245
Cu Marin Preda la Capșa.....	245
Cu Marin Preda la doctor.....	250
Moartea lui Marin Preda.....	255
Marin Preda, bîrfe.....	256
Marin Preda, azi.....	259
La <i>România literară</i>	267
O călătorie la Bratislava.....	303
Adio, <i>România literară!</i>	332
Patru povestiri autobiografice	
Un evreu necăjit.....	337
Cîte ceva despre lucrul bine făcut	346
Oglinzi, pizdă și azotat de argint	351
Domni și Domnișoare.....	366
<i>Un fel de concluzie: Vise de glorie și trîndăveală.....</i>	<i>371</i>

© 2013 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Foto autor: © Cristian Gafițescu

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,

sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

AGOPIAN, ȘTEFAN

Scritor în comunism (niște amintiri) / Ștefan Agopian. – Iași:
Polirom, 2013

ISBN print: 978-973-46-4238-0

ISBN ePub: 978-973-46-4326-4

ISBN PDF: 978-973-46-4327-1

821.135.1.09

821.135.1-94

Printed in ROMANIA

Ștefan Agopian

**SCRIITOR
ÎN COMUNISM**
(niște amintiri)

POLIROM
2013

Despre moartea lui Nichita s-au spus multe povești și s-au făcut diverse speculații, unii dintre admiratorii lui crezând sincer că marele poet a fost omorât, ceea ce e o bazaconie. Nichita era un om grav bolnav. Avea ficatul făcut praf și, din cauza varicelor esofagiene, făcea din ce în ce mai des hemoragii puternice care îl aduceau în pragul morții. În mod miraculos, își revenea de fiecare dată și o lua de la capăt cu băutul, într-un joc în care, Nichita știa asta, învingătoare avea să fie moartea. Era numai o chestiune de timp. Și, pînă la urmă, răgazul acela pe care moartea i l-a îngăduit s-a terminat. Dar s-o luăm pe îndelete. Nichita se împrietenise cu un tînăr critic literar, Alexandru Condeescu, cu care lucra de ceva vreme la o „ediție definitivă” a operelor sale. Pentru asta se retrăgea în locuința lui Condeescu, unde, departe de lume și de prieteni, puteau lucra în liniște. Alexandru Condeescu se îndrăgostise de o olteancă tînără, Ofelia, studentă la filologie, cu care pînă la urmă s-a căsătorit. Urma să facă nunta acasă la Ofelia, la Turnu Severin. Nichita, care murea de poftă să fie naș la tot felul de cununii și botezuri, s-a oferit să le fie naș și n-a fost refuzat. Faptul că viitorii miri au acceptat ca Nichita să le fie naș nu poate fi considerat o vină. În mod sigur, Nichita nu avea voie să facă nici un efort, am mai spus-o, dar nimeni nu-l putea ține legat de pat. Au plecat la Turnu Severin vineri, 9 decembrie, seara. În aceeași zi, pe la prînz, fiind

prin zonă, am trecut pe la el. Mi-a răspuns Dora, cu degetul la gură, care mi-a spus că Nichita doarme. M-a invitat în casă, mi-a dat ceva de băut și mi-a spus că pe seară vor pleca la Turnu Severin, la nuntă. M-a întrebat dacă vreau să-l scoale și am spus că nu. N-aveam un motiv special să-l scol din somn. Pe urmă eu am plecat acasă și ei la nuntă, la mama dracului. Lui Nichita, așa mi s-a povestit, i-a fost rău tot timpul. Luni seară s-au întors acasă. Îi era în continuare rău, așa că au chemat Salvarea. A murit la Spitalul de Urgență, la ora 2 și 10 minute. Era marți, 13 decembrie 1983.

Înainte de a încheia, mă simt dator față de cititorii acestor amintiri să le spun, foarte pe scurt, ce s-a întâmplat cu prietenii lui Nichita după moartea acestuia. Așadar: Nicolae Breban are 79 de ani, e academician și scrie în continuare romane foarte lungi, replici palide ale romanelor geniale din tinerețe. Nicolae Velea (prozator complet uitat azi, prieten de tinerețe al lui Nichita) a murit înghețat în zăpadă, beat fiind, în noaptea de 30 spre 31 ianuarie 1987. Avea numai 51 de ani. Petre Stoica este considerat astăzi un mare poet, ca precursor al mai multor generații de poeți. Din 1995 s-a stabilit în orașul Jimbolia, unde a înființat primul muzeu al presei românești. Din păcate, era foarte bolnav și aproape orb. A murit în 2009, la 78 de ani, de un cancer pulmonar. Sorin Dumitrescu s-a căsătorit pînă la urmă cu Țândica lui, cu care are o fetiță. Într-o zi și-a dat seama că Dumnezeu există, dar că nu putem

ajunge la El decît cu ajutorul religiei ortodoxe. Cu timpul, a devenit unul dintre marii specialiști în dogmatică ortodoxă. E profesor universitar și academician. Nu mai pictează decît icoane, inspirîndu-se din arta bizantină. Are 66 de ani. Alexandru Condeescu a făcut o fetiță* cu Ofelia, după care s-a despărțit de ea sau invers. În '90 a devenit directorul Muzeului Literaturii Române. A publicat un *Album memorial* cu Nichita, precum și *Opera poetică* a acestuia (două volume la Editura Humanitas, 1999). A murit pe 15 august 2007, la numai 57 de ani, din cauza unui cancer la prostată pe care, cel puțin la început, l-a tratat cu indiferență și leacuri băbești. Aurelian Titu Dumitrescu (n. 1956) a intrat, după moartea lui Nichita, într-o criză mistico-schizoidală, criză în care Nichita era zeul tutelar, un zeu cu care vorbea zilnic și care îl sfătuia ce are de făcut mai departe. A încercat să se trateze, dar pînă la urmă boala numită Nichita a fost mai puternică decît doctorii.

Gheorghe Tomozei, alintat de Nichita *Prințul Tom*, a murit în 1997, la 61 de ani, în urma unui atac cerebral. A băut moderat și nu era fumător. Astăzi e complet uitat ca poet. Valeriu Pantazi a divorțat de Francisca și treptat s-a retras din viața literară. Trăiește dintr-o pensie modestă și din pictură, într-un anonim aproape perfect. Eugen Simion (prieten de tinerețe al lui Nichita, au fost colegi de școală în Ploiești) a trecut de partea lui Ion Iliescu după '90

* Este vorba despre Ada Condeescu, cunoscuta actriță de film.

și a primit cadou de la acesta diverse funcții, printre care una de secretar de stat. A fost două mandate președintele Academiei. Anul acesta, 2013, a împlinit 80 de ani. Din cauza apropierii de Ion Iliescu și-a făcut o mulțime de dușmani printre intelectuali. Ion Drăgănoiu, un poet ieșit din circuitul literar, a murit în 2003, la 60 de ani, din cauza alcoolului. Fănuș Neagu a ajuns academician și a fost pe vremea guvernării PSD director al Teatrului Național. Nu mai bea din cauză că era foarte bolnav. A murit în 2011, la 79 de ani. Paul Georgescu, criticul marxist care l-a descoperit și l-a susținut pe Nichita, a murit în octombrie '89, așa că n-a mai apucat să vadă destrămarea comunismului (pe care o prezisese) în toată Europa. Avea 66 de ani. Constantin Chiriță, susținătorul lui Nichita în fața autorităților comuniste, a murit la Bonn, unde era la tratament, în 1991, la 66 de ani. Fusese un mare băutor. Matei Călinescu și Ion Vianu, prietenii lui Nichita din facultate, s-au stabilit, primul în SUA, celălalt în Elveția. După '89 au publicat mai multe cărți cu real succes printre intelectuali. Din păcate, Matei Călinescu a murit de cancer la pancreas în iunie 2009, la vârsta de 75 de ani. Grigore Hagiu, prieten din tinerețe cu Nichita, a murit într-un mod stupid, la 52 de ani, pe 13 februarie 1985. Într-o noapte s-au oprit gazele și apoi au pornit din nou. A murit asfixiat în somn, alături de soție. Cu un an înainte să moară a publicat o poezie, „Scrisoare deschisă către bătrînul Nichita“, în care scria premonitoriu: „Bătrîne nu cumva ai pe-acolo/ mai pe sub iarbă mai pe sub piatră/ mai

pe-aproape de foc/ bătrîne nu cumva ai pe-acolo
zic/ și pentru mine vreun loc// [...] ce mai bătrîne
am să-ți trimit actele/ frumos rînduite orînduite/
chiar și pe acela pe care/ sie însuși singur nimeni/
niciodată nu și-l poate trimite“.

Augustin Frățilă (Gusti) a debutat tîrziu, în 1995, cu volumul de versuri *Gramatica morții*. A fost redactor la Editura All. A murit în 2010, la 57 de ani, din cauza unui cancer pulmonar. Gabriela Negreanu, poeta care i-a fost redactor la volumul *Operele imperfecte* (1979) și care a adormit în patul lui Nichita din cauză că a băut prea mult, ea nefiind băutoare, s-a sinucis în 1995, aruncîndu-se de pe blocul în care locuia. Avea 48 de ani. Ion Băieșu, Guță, cum îl alintau prietenii, a murit la 59 de ani, în New Jersey, în 1992. Alcoolul a pus hotărît umărul la moartea lui. Mircea Dumitrescu, Mircia mai nou, e bine mersi, a ajuns profesor la Facultatea de Arte Plastice, s-a însurat cu o fostă studentă și are un băiat cu ea. Astă-vară a deschis o mare expoziție, care i-a lăsat pe mulți cu gura căscată. Din vara acestui an (2013) a devenit membru corespondent al Academiei. Elena Ștefoi, poeta care a dormit mai bine de o lună pe o saltea din camera de zi a lui Nichita, a intrat în diplomatie pe vremea cînd Andrei Pleșu era ministru de Externe. N-am mai auzit să fi publicat ceva nou. Maria-Luiza Cristescu, o prozatoare azi complet uitată, a murit în 2002 din cauza abuzului de alcool. Pe vremea aceea era căsătorită cu Valeriu Matache, zis Bobiță, directorul Uzinei de Mecanică

Fină. El organiza „excursiile numismatice“ la Histria, excursii la care participau doctorul Ion Donoiu (după 2000 i-am pierdut, din păcate, urma), Tomozei și Nichita. Constantin Crișan, critic literar și traducător, cel care s-a ocupat de apariția discului cu Nichita și Gusti Frățilă, a murit în 1996, la vârsta de 57 de ani. Nu era băutor. Doina Ciurea, fosta soție a lui Nichita, a murit în 1999. Avea 61 de ani. În 1992 a publicat sub titlul *Argotice* primele poezii ale lui Nichita, poezii considerate de poet pierdute irevocabil. Ioana Crăciunescu stă mai mult pe la Paris, unde are un contract permanent la un teatru. Aurel Covaci, traducător din nenumărate limbi, prieten din tinerețe cu Nichita, celebru pentru petrecerile pe care le organiza împreună cu Steluța, soția sa, a murit în 1993, la 61 de ani. La moartea lui a avut și alcoolul un cuvânt de spus. Mariana (Madi) Marin, pe care n-am evocat-o în aceste amintiri, dar care venea des pe la Nichita deoarece era prietenă cu Dora, a murit prematur în 2013, la numai 47 de ani, tot din cauza alcoolului. Mai sînt și alții, nu puțini, care nu-mi vin acum în cap...

Iadeș cu Nichita. Sfirșit de poveste

M-am hotărît să închei povestea cu Nichita și, ca să fie cît de cît rotundă, mă voi întoarce la anul cînd l-am cunoscut, 1977. Mai precis, la vacanța pe care am făcut-o la mare în septembrie '77. După cum am mai spus, pe la începutul lui septembrie am plecat